

Ilokaasu (N₂O)

Ilokaasun käytöstä on ensimmäiset havainnot 1700-luvun lopulta. Nykyään sitä käytetään lääkekäytössä happeen sekoitettuna kipua lievittämään (esim. synnytykset, hammaslääkärit), elintarvikkeena esim. kerman vaahdottamiseen ja autourheilussa moottorin tehon lisäämiseen. Päihdekäytössä sitä on käytetty pitkään sen aiheuttaman ”iloisen” olotilan vuoksi. Ilokaasun suosio päihdekäytössä on ollut aaltomaista. Uusi innostus aineen käyttöön ilmeni kesällä 2012. Ilokaasua markkinoitiin voimakkaasti loppuvuodesta 2012. Näkyvän markkinoinnin myötä myös media käsitteli ainetta laajasti ja ilokaasun päihdekäyttö tuli suuren yleisön tietoisuuteen.

Ilokaasu eli dityppioksidi (dityppimonoksidi, typpioksiduuli) on typen happiyhdiste eli typen oksidi. Päihdekäytössä kaasua hengitetään joko suoraan tai apuvälineiden avulla. Yhden patruunan hengittäminen aiheuttaa noin 1-2 minuutin huumaavan olotilan. Käyttäjät kuvaavat, että ilokaasun aiheuttama tuntemus on kuin pikakelaus opiaattien käyttötuntemuksista. Ilokaasun käytöllä haetaan irtiottoa arjesta, jolloin ajan ja paikan taju hämärtyy. Musiikki kuulostaa erilaiselta, metallimaiselta, ja olotila on euforinen. Vaikutus loppuu nopeasti aineen haihduttua keuhkoista. Ilokaasu on farmakologiassa luokiteltu kaasumaiseksi opiaatiksi.

Ilokaasun mahdolliset akuutit riskit syntyvät hapen syrjäytymisestä keuhkoissa ja sitä kautta verenkierrossa. Merkittävä ero lääke- ja päihdekäytön välillä on hapenkäytössä: lääkekäytössä ilokaasu sekoitetaan happeen, päihdekäytössä kaasu käytetään sellaisenaan. Ilokaasua hengitettäessä on tärkeää saada happea keuhkoihin ennen seuraavan erän käyttöä. Jotkut saattavat menettää tajuntansa usean patruunan käytön jälkeen. On huolehdittava, että kaatuessaan henkilö ei satuta itseään. Joillekin ilokaasu voi aiheuttaa myös pahoinvointia. **Jos henkilö menettää tajuntansa, nosta hänen jalkansa kohoasentoon. Ellei henkilö herää välittömästi, laita hänet kyljelleen, varmista hengitysteiden avoimuus ja soita 112.** Varmista, ettei tajuton henkilö mahdollisesti oksentaessaan tukehdu.

Koska ilokaasu vaikuttaa samoihin reseptoreihin kuin morfiini, muut opiaatit ja bentsodiatsepiinit, siihen voi syntyä fyysinen riippuvuus. Ilokaasuun saattaa kehittyä myös toleranssi.

Ilokaasun pitkäaikaisvaikutuksia on tutkittu vähän. Toistuvista altistuksista seuranneet vaikutuksia luuytimeen ja ääreishermostoon. Pitkäaikaiskäytössä on havaittu B12 vitamiinin vajetta. Myös neurologiset muutokset ovat mahdollisia. Käyttö voi heikentää hedelmällisyyttä ja lisätä keskenmenon riskiä. Alkoholin ja ilokaasun yhteiskäytöstä ei ole tutkimustietoa.

Ilokaasun päihdekäytön rajoittamisen on etsitty pykälää niin lääke- kuin elintarvikelaista. Nämä eivät määrittele ilokaasun käyttöä laittomaksi. Kemikaalilaki kieltää kemiallisten aineiden myynnin päihdekäyttöön ja tämän puitteissa esim. markkinointia viihdekäyttöön on sittemmin rajoitettu.

Kati Laitila

päihdetyön suunnittelija, Suomen Punainen Risti

Lähteet

[Ilokaasun kemikaalikortti.](#)

[Lääkkeellisen Ilokaasun valmisteyhteenveto.](#)

Salaspuro, Mikko & Alho, Hannu. Ilokaasuhoito ja lääketieteen etiikan rajat. Pääkirjoitus. Suomen Lääkärilehti 1997:52, 941-942.

Salo, Matti. [Ilokaasu nykypäivän anesteettina.](#) Finnanest 2000:33:3, 263-269.

Zacny, James P., Lichtor, J. Lance, Coalson, Dennis W., Apfelbaum, Jeffrey L., Flemming David & Foster Vanessa. Time course of effects of brief inhalations of nitrous oxide in normal volunteers. Addiction 1994:89, 831-839.

Source URL: <https://nuortenlinkki.fi/tietopiste/tietoartikkelit/huumeet-ja-laakkeet/ilokaasu-n2o>